

Список використаних джерел

1. Бондаренко А. Формування фахової компетентності майбутніх учителів географії під час вивчення суспільно-географічних дисциплін. Педагогіка вищої та середньої школи. 2025. No 46. С. 8–12. <https://doi.org/10.31812/educdim.v46i0.24832>.
2. Власенко Р., Яковлева В. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. Природнича освіта та наука. 2024. Вип. 4. С. 15–22. <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-4.02>
3. Державний стандарт базової середньої освіти 2020 р. <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
4. Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Концепція Нової української школи <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Модельна навчальна програма з географії 6-9 класи (Запотоцький С. П. та ін.) <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2025/modelna-programa-geografiia-6-9-klasi.pdf>
7. Назаренко, Т. Г. (2024). Майстер-клас як метод формування фахової майстерності вчителя географії. *Український Педагогічний журнал*, (3), 189–198. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-3-189-198>
8. Саюк В. І. Розвиток професійної компетентності вчителів географії у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук спец.: 13.00.04 – К. 2007. – 22 с http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/avtoreferaty/120_Avtoreferat-Sayuk-V.rtf
9. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. — 2-е видання, випр. і доп. Київ:), 1985 — 966 с. <https://126.slovaronline.com/>
10. Тімець О.В. Теорія і практика формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2011. 40 с. <https://mydisser.com/ua/catalog/view/143253.html>

РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ У СВІТІ: КЛЮЧОВІ ЕТАПИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Грицишин А.В.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Географічна освіта пройшла тривалий і багатовимірний шлях становлення, нерозривно пов'язаний із загальним поступом наукового пізнання та суспільних потреб. Від античних часів, коли перші описи земель і народів

складалися переважно мандрівниками та філософами, до сучасних інтегрованих навчальних програм, побудованих на засадах результативно-орієнтованого підходу, географічна підготовка зазнала кардинальних трансформацій. На ранніх етапах географічні знання передавалися усно, через хроніки та картографічні схеми, і лише з появою перших університетів у середньовічній Європі географія почала набувати ознак окремої дисципліни. Проте аж до XIX століття вона залишалася допоміжним складником природничих або філософських курсів, і тільки завдяки працям Олександра фон Гумбольдта та Карла Ріттера набула самостійного статусу як наука, що вивчає взаємодію природи й суспільства у просторовому вимірі. Упродовж XX століття географічна освіта поступово формувалася як окрема освітня система: з'явилися спеціалізовані факультети, наукові журнали та міжнародні об'єднання, зокрема Комісія з географічної освіти Міжнародного географічного союзу, що стала провідною платформою для обміну педагогічним досвідом між країнами [1, с. 89].

Протягом другої половини минулого століття навчально-методичні засади географії переживали суттєві парадигмальні зрушення, зумовлені як внутрішніми потребами науки, так і зовнішніми суспільними викликами. Кількісна революція 1960–х років привнесла до навчальних програм статистичні методи та моделювання просторових процесів, тоді як гуманістичний поворот 1970–х наголосив на сприйнятті місця, ідентичності та культурних ландшафтів. У багатьох країнах Європи та Північної Америки шкільна географія зазнавала то розширення, то скорочення навчальних годин залежно від освітньої політики, і лише наприкінці XX століття сформувалося стійке розуміння, що географічна грамотність є невід'ємною складовою загальної освіченості громадянина.

Початок XXI століття ознаменувався якісно новим етапом у розвитку географічної освіти у глобальному масштабі, що характеризується передусім орієнтацією на сталий розвиток і формування відповідальної екологічної поведінки молоді. Прийняття Порядку денного ООН до 2030 року та Цілей сталого розвитку, зокрема четвертої цілі щодо якісної освіти, створило концептуальну рамку, в межах якої географічна підготовка отримала потужний імпульс до оновлення змісту та методів. Географія як навчальний предмет унікальна тим, що одночасно інтегрує природничу, суспільствознавчу та інформаційно-технологічну складові, і саме завдяки такій міждисциплінарності вона здатна формувати у тих, хто навчається, комплексне розуміння глобальних проблем людства — від зміни клімату й втрати біорізноманіття до соціальної нерівності та геополітичних конфліктів. Сучасні освітні програми з географії у Великій Британії, Австралії, Німеччині, Сінгапурі та інших країнах дедалі більше наголошують на формуванні геопросторового мислення, тобто здатності аналізувати явища у їхній просторовій прив'язці, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між процесами на різних масштабних рівнях і пропонувати обґрунтовані рішення для локальних та глобальних проблем. Ґрунтовне дослідження стану географічної освіти у Сполученому Королівстві засвідчило,

що попри значний науковий доробок у галузі дидактики географії, існує помітний розрив між академічними дослідженнями та шкільною практикою, і подолання такого розриву вимагає цілеспрямованих зусиль з боку як науковців, так і освітніх адміністраторів [2, с. 35].

Окремою тенденцією, що набула особливого значення в останнє десятиліття, стала технологізація географічної освіти. Геоінформаційні системи, супутникові знімки, інтерактивні карти та платформи для просторового аналізу даних перетворилися із суто професійних інструментів на доступні навчальні засоби, які активно впроваджуються у шкільну та університетську практику. Використання таких технологій дозволяє учням та студентам працювати з реальними географічними даними, здійснювати власні мікродослідження, візуалізувати складні просторові закономірності та приймати рішення на основі доказової бази. У багатьох європейських країнах програми з географії передбачають обов'язкове опанування базових навичок роботи з геоінформаційними технологіями, що суттєво підвищує практичну цінність предмета та його привабливість для молоді.

Паралельно з технологічними зрушеннями відбувається переосмислення змістового наповнення географічної освіти під впливом глобалізаційних процесів та нових суспільних викликів. Навчальні курси дедалі частіше включають проблематику міграції, урбанізації, продовольчої безпеки, енергетичного переходу та адаптації до кліматичних змін. Зростає увага до розвитку критичного мислення учнів, їхньої здатності оцінювати достовірність джерел географічної інформації та формулювати аргументовану позицію щодо суперечливих питань розвитку територій. Дослідники наголошують на тому, що навчальний план з географії має постійно оновлюватися відповідно до актуальних проблем людства, а педагогічні підходи мають забезпечувати не лише засвоєння знань, а й формування ціннісних орієнтацій, пов'язаних зі сталим співіснуванням суспільства та природи [3, с. 2].

Разом із тим географічна освіта у багатьох регіонах світу стикається з низкою серйозних труднощів. В Австралії, наприклад, кількість студентів, які обирають географію на рівні вищої освіти, значно скоротилася порівняно з піком 1970-х років, і аналогічні тенденції простежуються у деяких країнах Європи та Азії. Серед причин називають недостатню обізнаність суспільства про прикладний потенціал географії, конкуренцію з боку інших дисциплін, зокрема наук про довкілля та інформаційних технологій, а також нестачу кваліфікованих учителів, здатних викладати предмет на сучасному рівні. Водночас міжнародна спільнота географів-освітян активно шукає відповіді на зазначені виклики через розроблення нових концептуальних моделей навчання, зміцнення зв'язків між шкільною та університетською географією, підвищення суспільної видимості предмета та залучення молоді до громадянських ініціатив, пов'язаних із просторовим плануванням та охороною довкілля.

Узагальнюючи розглянуті аспекти, можна стверджувати, що географічна освіта у сучасному світі перебуває на етапі інтенсивного оновлення, зумовленого як глобальними суспільними трансформаціями, так і стрімким

розвитком інформаційних технологій. Від перших описових курсів минулих століть до нинішніх компетентісно орієнтованих програм, побудованих навколо ідей сталого розвитку, геопросторового мислення та міждисциплінарної інтеграції, шлях географічної освіти засвідчує її здатність адаптуватися до мінливих потреб суспільства. Подальші перспективи пов'язані з поглибленням технологічної складової навчання, посиленням практичної спрямованості курсів, розширенням міжнародної співпраці у галузі дидактики географії та формуванням у молодого покоління відповідального ставлення до планети як спільного дому людства.

Список використаних джерел

1. Meadows M. E. Geography Education for Sustainable Development. Geography and Sustainability. 2020. Vol. 1. P. 88–92. DOI: 10.1016/j.geosus.2020.06.001.
2. Butt G. Geography Education Research in the UK: Retrospect and Prospect. The UK Case, within the Global Context. Cham : Springer, 2020. 271 p. DOI: 10.1007/978-3-030-25954-9.
3. Chang C. H., Kidman G. Curriculum, pedagogy and assessment in geographical education – for whom and for what purpose? International Research in Geographical and Environmental Education. 2019. Vol. 28, No. 1. P. 1–4. DOI: 10.1080/10382046.2018.1561637.

THE STATE OF GEOGRAPHY EDUCATION IN AUSTRALIAN SCHOOLS

Oleksiy Sytnyk¹, Katerina Filimonova²

¹Uman National University, Uman, Ukraine

²Trinity Anglican School, Cairns, Queensland, Australia

e-mail: sytnykuman@gmail.com

There are compelling reasons why all young people should be entitled to a comprehensive and robust geography education. Geography awakens the cognitive activity of youth and offers specific ways of thinking that help explain the natural and social worlds, aiming to understand the impact on the future of the planet and its inhabitants [21].

Since the early 2000s, the Australian scientific community has repeatedly conducted monitoring regarding the quality of geography education [7]. At the end of 2019, Kriewaldt and Lee [15] surveyed Australian geography teachers to obtain information on the number of specialists in their schools who had received university education and qualifications in geography and its teaching methodology. They also sought to assess the prevalence of out-of-field (OOF) teaching – a situation where a teacher is required to teach a discipline that does not align with their professional